

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
КРАЇНИ»**

Студента 2 курсу, 2м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Дзюби Дмитра
Олександровича

Науковий керівник
д.е.н., професор

Тарасюк Михайло
Вікторович

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	4
1.1 Економічна природа фінансової політики соціально-економічного розвитку країни	4
1.2 Фінансовий механізм соціально-економічного розвитку країни	4
РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	4
2.1 Бюджетна політика держави	4
2.2 Податкова політика держави	4
2.3 Грошово-кредитна політика держави	4
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	4
3.1 Модернізація фінансової політики країни в умовах структурних реформ	4
3.2 Умови забезпечення стійкості і збалансованості фінансової політики	4
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	4
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	4
ДОДАТКИ.....	4

ВСТУП

Актуальність теми. Створення інституту фінансової політики обумовлено виникненням держави в процесі еволюційного розвитку суспільства. Інститут фінансової політики повинен визначити правила дотримання принципів формування та реалізації, норм поведінки, які складають структури економічних відносин та механізмів, що забезпечують дотримання як правил дотримання принципів фінансової політики, так і норм поведінки в процес формування та забезпечення розвитку.

Фінансова політика повинна враховувати потреби суспільного розвитку, реальні економічні та фінансові можливості держави, тому вона залежить від конкретних історичних умов і завдань, які стоять перед суспільством. Вивчаючи вимоги, які теорія і практика господарювання ставлять до фінансової політики, слід усвідомити дуже важливий висновок – фінансова політика має бути адекватною закономірностям суспільного розвитку.

Фінансова політика є дієвим інструментом регулювання соціально-економічних процесів суспільства, тому виступає основним важелем впливу на реалізацію сучасних системних економічних реформ в Україні.

Суть та стан проблеми полягає в тому, що державна фінансова політика не може визначатися раз і назавжди. Навпаки, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки державна фінансова політика повинна бути гнучкою та коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів.

Метою роботи є визначення пріоритетів фінансової політики, спрямованих на розвиток економічних і соціальних процесів у

довгостроковому, стратегічному аспекті, у контексті системи пріоритетів як складової концепції ефективної економічної політики держави.

У роботі були поставлені наступні завдання:

- Встановити сутність та економічну природу фінансової політики;
- Розкрити фінансовий механізм соціально-економічного розвитку;
- Охарактеризувати бюджетну та податкову політику держави;
- Розкрити особливості грошово-кредитної політики України;
- Встановити основні напрямки удосконалення фінансової політики

України.

Об'єктом дослідження виступає фінансова політика держави.

Предметом дослідження – теоретичні та практичні питання реалізації бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики держави.

Рівень розробки теми. Основні теоретичні положення, що стосуються фінансів та фінансової політики держави в ХХ ст. сформулювали класики буржуазної політекономії Адам Сміт (1723-1790) і Давид Рікардо (1772-1823), а також англійський економіст Джон Мейнард Кейс (1883-1946) та їх послідовники. Сутність концепції основоположників класичної політекономії Адама Сміта і Давида Рікардо зводилось до невтручання держави в економіку, збереження вільної конкуренції. У ній головна роль у регулюванні економічного життя суспільства відводилася ринковому механізму.

Основні засади такої політики базувалися на кейнсіанській теоретичній концепції, яка обґрунтовувала необхідність посилення ролі держави в розвитку економіки через втручання в регулювання циклічного розвитку відтворювального процесу.

Результатом практичної реалізації такої теоретичної концепції стало зростання державних витрат на створення нових робочих місць, підвищення зайнятості населення, скорочення безробіття, активізацію підприємницької діяльності і формування додаткового попиту, що дало змогу збільшити національний дохід, а звідси з'явилися можливості для збільшення видатків на фінансування соціальних потреб.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних засад формування та реалізації фінансової політики зробили вітчизняні вчені: В. Андрущенко, С. Буковинський, А. Буряченко, О. Василик, І. Запатріна, О. Зварич, Л. Лисяк, І. Лютий, А. Мярковський, В. Опарін, Д. Полозенко, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій та інші.

Для досягнення поставленої мети, використовувалися такі методи пізнання: наукова абстракція, індукція та дедукція, логічне узагальнення, групування, економіко-статистичний метод, методи аналізу і синтезу.

Інформаційну базу дослідження складають монографії, статті, нормативно-правові акти, статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, наукові публікації та звіти науково-дослідницьких центрів та інтернет джерела.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш вагомі наукові результати, що визначають наукову новизну дослідження, полягають в удосконаленні науково-теоретичних засад механізму координації бюджетної та грошово-кредитної політики, що на відміну від існуючих наукових підходів, зорієнтований на системне фінансове стимулювання економічного зростання, забезпечення економічного розвитку та макроекономічної стабільності.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають теоретичне та практичне значення, можуть бути використані в процесі розробки і реалізації стратегії фінансової політики держави, при формуванні стратегічних засад бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики й тактичних підходів до їх реалізації в діяльності органів державної влади, а також під час розробки й застосування на практиці законодавства щодо вдосконалення системи фінансової політики.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

1.1 Економічна природа фінансової політики соціально-економічного розвитку країни

На сучасному етапі економічних перетворень нагальною потребою є підвищення якісного рівня формування та реалізації фінансової політики як інструменту соціально-економічного розвитку суспільства. Важливим є удосконалення інституційних засад щодо формування та реалізації фінансової політики.

Фінансову політику визначають:

- як «комплекс заходів держави з використання фінансових відносин, мобілізації фінансових ресурсів, їх розподіл та використання на ґрунті фінансового законодавства» (російський вчений Н. В. Міляков);
- як «складову економічної політики держави, сукупність її заходів щодо управління фінансами та їх використання для здійснення своїх функцій та завдань» (українські дослідники В. Шовкун та Л. Пилипенко);
- як систему заходів (законів, адміністративних рішень) у сфері фінансів для цілеспрямованого впливу держави на розвиток фінансово-кредитної системи та національної економіки загалом [20, с.10-20].

Держава за допомогою інструментів фінансової політики стимулює інвестиційну та інноваційну діяльність, підприємницьку діяльність і відповідно сприяє економічному розвитку. Проте фінансова політика різних країн не має стандартної моделі і залежить від багатьох суб'єктивних та об'єктивних чинників, зокрема від обраної стратегії економічного зростання,

стану розвитку державного сектору економіки та платіжного балансу [1, с.341-342].

Досвід формування та реалізації фінансової політики зарубіжних країн показує, що вона постійно змінюється внаслідок розвитку всіх сфер суспільства, структурних змін в економіці, науково-технічного прогресу. Практика фінансових реформ різних країн показує, що рівень впливу системи державного планування на соціальні та економічні процеси значно зростає, відповідно, в сучасних умовах важливим завданням є розробка ефективної науково обґрунтованої фінансової політики, яка може сприяти розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності, вирішення нагальних соціально-економічних проблем, що забезпечить гармонійне поєднання стратегічних цілей розвитку країни, державних органів, конкретних завдань фінансової політики, фінансових показників державних та фінансових ресурсів [1, с.342-343].

Важливим завданням фінансової політики розвинених країн в даний час є вдосконалення системи стратегічного планування, створення логічної вертикалі державного планування, розробка нових підходів до процедури розробки фінансової політики та підвищення відповідальності державних органів для її реалізації.

Економічна сутність фінансової політики як інструменту соціально-економічного розвитку країни полягає у фінансових відносинах, які виникають між економічними, політичними, правовими державними інституціями в процесі організації фінансової системи та спрямування фінансових ресурсів для досягнення стратегічної і тактичні цілі та завдання розвитку суспільства [31, с.29-34].

Найбільш повний характер фінансової політики розкривається в її взаємопов'язаних функціях:

- Регуляторний, який впливає на фактори виробництва, розподілу, тобто реалізацію перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу;

- Стабілізація, забезпечення ефективного використання факторів виробництва, стабільного рівня цін, балансу платіжного балансу та економічного зростання.

Серед цих функцій, в умовах економічних перетворень, однією з основних є регулятор, який визначає параметри організації механізму регулювання з метою стабілізації соціально-економічних процесів.

Зокрема, фінансова політика спрямована на створення умов для вирішення проблем соціально-економічного розвитку суспільства, зміцнення відносин фінансово-економічного регулювання з циклічністю економіки.

У той же час задоволення потреб суспільства супроводжується постійним ускладненням взаємодії інституційних складових фінансової системи. У зв'язку з цим необхідною умовою є забезпечення адекватності впливу фінансової політики на потреби та інтереси суспільства та їх гармонізацію. Враховуючи вищесказане, фінансова політика визначає напрямки впливу органів державного управління на досягнення збалансованого розвитку суспільства. У той же час набирають обертів методи та засоби забезпечення належної взаємодії суб'єктів господарювання в процесі досягнення поставлених цілей та завдань [2, с.126-128].

Важливо використовувати ці методи та інструменти як взаємозв'язану систему, яка сприятиме економічному зростанню, оптимізації структури державних видатків та вирішенню комплексу макроекономічних проблем. З цих позицій, використовуючи механізм реалізації фінансової політики, слід встановити певний порядок у фінансових відносинах та фінансовій діяльності відповідних інститутів розвитку.

Формування методологічних принципів фінансової політики базується на його структурі, яка включає:

- розробка концепцій управління фінансами на майбутнє;
- розробка плану дій з фінансового менеджменту на найближче майбутнє;

- розробка набору принципів та методів реалізації обраної стратегії або тактики фінансової політики [2, с.128-131].

Разом з тим, роль фінансової політики у регулюванні соціально-економічного розвитку суспільства передбачає необхідність чіткого визначення цілей, які повинні бути досягнуті при її реалізації та завдань залежно від певного етапу розвитку країни. Першочерговими мають бути цілі, які забезпечують гармонійне поєднання складових фінансової системи, їх економічну ефективність.

З метою підтримки макроекономічного та соціального балансу та забезпечення умов економічного зростання серед регуляторних цілей фінансової політики, насамперед, регулювання процесу перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві, рівня задоволення соціальних потреб.

Структура фінансової політики розглядається як сукупність динамічних механізмів, спрямованих на реалізацію стратегії соціально-економічного розвитку. Аналіз сучасного стану використання фінансових методів, інструментів, важелів їх впливу на ефективність економіки держави вказує на необхідність його вдосконалення, впровадження нових прогресивних фінансових інструментів з метою активізації їхніх регуляторних впливів як частини єдиний фінансовий механізм у системі державного регулювання економіки [1, с.341-345].

Фінансову політику підтримки пріоритетних галузей економіки можна розглядати в аспектах створення умов для зростання сукупного попиту та ділової активності у комплексі секторів харчової та непродовольчої промисловості; стимулюючи концентрацію фінансових ресурсів у перспективних секторах економіки з метою реалізації механізмів подальшої диверсифікації економіки, здійснення цілеспрямованих структурних змін для поліпшення його структури відтворення.

Напрямки видатків державного бюджету повинні відповідати потребам економічної політики в цілому, мають чітко визначену відставання часу; інакше постійна підтримка деяких галузей і сфер призведе до структурних

деформацій в економіці в цілому та збереження існуючих, зменшуючи інтерес одержувачів такої підтримки до підвищення ефективності своєї власної діяльності, у зв'язку з цим галузеві пріоритети повинні змінитися разом із зміною стратегії соціально-економічної політики розвитку суспільства [1, с.344-345].

Головним джерелом та механізмом реалізації пріоритетних напрямків фінансової політики інноваційно-інвестиційного характеру має стати бюджет розвитку, роль якого має зростати у майбутньому, з урахуванням впровадження стратегії сталого економічного розвитку [23].

Основною метою фінансової політики на загальнодержавному рівні є забезпечення стабільного фінансового розвитку держави, її реалізація досягається розв'язанням завдань, які виникають у процесі розвитку фінансової системи. Основним завданням фінансової політики є пошук та запровадження оптимальної моделі перерозподілу ресурсів з метою стимулювання виробництва та соціального захисту населення.

Для цього потрібно забезпечувати фінансовими ресурсами державні програми, фінансувати державні видатки, перерозподіляти кошти між галузями та регіонами, стимулювати підприємницьку діяльність, кредитувати господарський комплекс, забезпечити розвиток міжнародних відносин тощо.

Особлива роль у системі фінансового управління належить державній фінансовій політиці, яка передбачає використання як прямих, так і непрямих важелів.

Пряме державне управління фінансовими потоками зазвичай застосовується у рамках державних фінансів. Це формування та використання коштів державного бюджету та державних цільових фондів, активів центрального банку, державних підприємств та установ, міністерств, відомств тощо.

Непряме державне управління передбачає використання важелів фінансового регулювання, здійснення впливу на розвиток не лише державних

фінансів, а й інших елементів фінансової системи держави, зокрема підприємств, громадян, фінансових посередників, іноземних інвесторів.

Сукупність фінансових методів і форм, інструментів і важелів, застосовуючи які можна реалізовувати фінансову діяльність, формує фінансовий механізм [7, с.213-215].

Отже, фінансова політика – це комплекс державних заходів, що забезпечують ефективне функціонування фінансів і фінансової системи, і є важливою складовою економічної політики країни. Вона має спрямовуватись на формування довгострокового потенціалу економічного зростання та підвищення добробуту населення, основними складовими цієї політики є бюджетно-податкове та грошово-кредитне регулювання.

1.2 Фінансовий механізм соціально-економічного розвитку країни

Важливим фактором розвитку економіки є створення ефективного фінансового механізму.

Фінансовий механізм можна розглядати як складову частину господарського механізму, який є сукупністю фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відношень.

Система засобів та інструментів державного регулювання економіки складається з таких груп [10, с.59-61]:

1. засоби державного регулювання:

- економічні (податки, мита та збори, державні інвестиції та субсидії, субвенції, дотації, кредити та позички, інструменти НБУ;
- державні замовлення та закупівлі, ціни на сільськогосподарську продукцію);
- адміністративні (стандарти, нормативи, дозволи, заборони, обмеження, ліміти, штрафи);
- інформаційні (публікації у засобах масової інформації, документи).

2. інструменти державного регулювання:

- законодавчо-правові (закони, постанови, укази);
- нормативно адміністративні (розпорядження, рішення, вказівки, накази, інструкції, правила, положення, договори);
- організаційно-економічні (плани, проекти, державний та місцевий бюджети, державне замовлення та державний контракт, договори, цільові програми, прогнози).

Основною метою фінансового регулювання є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення відповідних умов для збалансованого економічного зростання. Відповідно, під економічними заходами слід розуміти цілеспрямоване використання інструментів впливу на систему суспільних відносин, яка визначає фінансово-економічну мотивацію, інтереси та поведінку суб'єктів фінансової політики держави [10, с.61-63].

До правових заходів доцільно зарахувати юридичне оформлення процесу формування, реалізації та контролю за ефективністю державної фінансової політики у вигляді системи нормативно-правових актів, які регулюють порядок функціонування відповідних взаємовідносин між суб'єктами фінансової політики у межах економічної системи в яку інтегрована вітчизняна фінансова система.

Організаційні заходи охоплюють діяльність державних фінансово-економічних інститутів, які безпосередньо беруть участь у процесі розробки, реалізації та контролю фінансової політики країни.

Слід зазначити, що основними та найбільш дієвими формами державного регулювання економіки в сучасних умовах є макроекономічне планування та прогнозування, використання механізму державного замовлення і відповідно регулювання рівня видатків бюджету та підприємств державного сектору економіки, розробка та реалізація державних програм соціально-економічного розвитку [18].

Прогнозування за своєю суттю - це комплексний процес розробки ймовірного, науково-обґрунтованого прогнозу щодо перспективи розвитку

досліджуваного об'єкту в майбутньому, а також можливості альтернативних шляхів досягнення об'єктом відповідних значень та стану.

Макроекономічне прогнозування спрямоване на поглиблене вивчення соціально-економічного потенціалу країни, виявлення завдань розвитку національної економіки на середньо- та довгострокову перспективу з визначенням необхідного обсягу ресурсів та переліку заходів, у тому числі за умови різних сценаріїв розвитку подій.

Фінансово-бюджетне прогнозування є складовою системи державного фінансового регулювання економічного розвитку та інструментом управління бюджетною, податковою, грошово-кредитною системою.

Важливими завданнями системи фінансово-бюджетного прогнозування є [43, с.64-73]:

- визначення ендогенних та екзогенних факторів розвитку вітчизняної економіки, ступеню їх впливу, а також виявлення основних можливостей, обмежень, тенденцій, пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства;
- обґрунтування основних показників розвитку бюджетної системи на середньо- та довгострокову перспективу;
- здійснення аналізу та розрахунку необхідного обсягу ресурсів, в тому числі фінансових для досягнення цілей та завдань соціально-економічного розвитку країни;
- посилення рівня координації дій між фінансовими інститутами, що спрямовано на стимулювання темпів економічного зростання;
- науково-технічне, інформаційне, ресурсне та кадрове супроводження державної фінансової політики в частині сприяння збалансованому соціально-економічному розвитку.

Здійснення прогнозування макроекономічної динаміки є важливим з огляду на потребу формування бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, покращення рівня узгодженості між ними. З урахуванням досвіду реалізації фінансового механізму державного регулювання економіки, можна

дійти висновку, що ефективність управління економічними процесами залежить від якісного рівня наукового обґрунтування розвитку даних процесів, аналізу стану фінансової системи та альтернатив її розвитку, шляхів удосконалення, своєчасності прийняття рішень у сфері фінансового регулювання [43, с.66-71].

Макроекономічне планування – це цілеспрямована діяльність держави, що направлена на визначення джерел формування та напрямів використання фінансово-економічних ресурсів з метою забезпечення стабільного економічного та соціального розвитку.

На сучасному етапі вдосконалення фінансових відносин широко використовується індикативне планування, яке здійснюється з урахуванням ґрунтовного аналізу функціонування економіки за попередній період, виходячи з особливостей фінансової політики та структури фінансової системи, адаптивної ефективності фінансових інститутів, встановлює на плановий період певні значення основних макроекономічних показників: темпів зростання валового внутрішнього продукту, індексу споживчих цін та виробників промислової продукції, валютного курсу, платіжного балансу, обсягів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, облікової ставки, доходів та видатків бюджету, бюджетного дефіциту та державного боргу [10, с.59-73].

Вагомим інструментом фінансового механізму є інститут державного замовлення – закупівлі продукції, робіт та послуг для потреб держави. Він передбачає виконання державою покладених завдань та функцій, спрямованих на підвищення якісного рівня фінансового управління, посилення дієвості контролю за здійсненням видатків, оптимізацію видаткової частини державного та місцевих бюджетів. Розробка та виконання державних цільових програм спрямована на підвищення ефективності фінансової політики країни на пріоритетних напрямках розвитку, підтримку окремих галузей економіки та сприяння збалансованому розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Необхідно відмітити, що за своєю спрямованістю державні програми соціально-економічного розвитку поділяються на економічні, соціальні, науково-технічні, національно-культурні, оборонні, правоохоронні, екологічні та інші, в залежності від проблем, які потребують вирішення.

Метою програмування є концентрація необхідного та достатнього обсягу ресурсів на вирішенні ключових проблем держави та її адміністративно-територіальних одиниць, поглиблення інституційних перетворень економіки, поліпшення інвестиційного клімату та активізації інноваційної діяльності. [16, с.23-25]

Важливим інструментом фінансового механізму державного регулювання економічного розвитку є фінансовий моніторинг сукупності макроекономічних показників, що сприяє підвищенню результативності подальших фінансових перетворень. В умовах вдосконалення механізму управління фінансової системи важливим є здійснення комплексного та регулярного моніторингу, який дозволяє виявити основні проблеми, тенденції щодо зниження рівня стійкості фінансової системи та спроможний здійснювати їх попередження, виступаючи дієвим інструментом державного фінансового регулювання.

З метою забезпечення сприятливих умов для розвитку економіки важливим є забезпечення стабільності інститутів в їх інституціональному розвитку. Трансформація бюджетних інститутів є важливим етапом удосконалення та модернізації фінансової системи, що обумовлює перехід до її нового якісного рівня.

Актуальними завданнями бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку є зниження ступеню нерівності, забезпечення надання якісного рівня суспільних послуг населенню, розвиток базових елементів інфраструктури. Завданням економічної політики держави є раціональний перерозподіл фінансових ресурсів між різними рівнями бюджетної системи з метою створення сприятливих умов для розвитку виробництва, підвищення

якісного рівня життя населення, оптимізації бюджетних видатків. [16, с.25-27]

Крім того, механізм бюджетного регулювання спрямований на формування справедливої моделі вирівнювання доходів населення шляхом регулювання податкових ставок, цільових податкових пільг, надання населенню соціальної допомоги та трансфертів тощо.

У науковій літературі зазначені різні підходи щодо визначення сутності бюджетного регулювання, найбільш повне трактування даного поняття представлено як метод державного економічного регулювання, який передбачає оптимальне співвідношення між державними доходами та державними витратами, а також перерозподілі між різними бюджетами з метою впливу на циклічний розвиток економіки, структурні зрушення в економіці, соціальну політику держави, співвідношення сукупного попиту та пропозиції.

Змістом бюджетного регулювання слід вважати розроблення основних напрямів формування та використання бюджетних коштів, виходячи із необхідності завдань, які стоять перед суспільством на певному етапі його розвитку.

З вищенаведеного можна дійти висновку, що об'єктом регулювання є відповідний обсяг бюджетних ресурсів, який є у розпорядженні держави. В залежності від цілей та завдань фінансової політики держава може регулювати обсяг та структуру бюджетних доходів, видаткової частини бюджету, бюджетного дефіциту, міжбюджетних трансфертів [39, с.345-347].

Важливу роль у соціально-економічному розвитку країни відіграє податкове регулювання. Здійснюючи податкову політику, держава забезпечує необхідні джерела фінансування соціальної сфери, створює відповідні умови для структурних перетворень економіки та стимулювання економічного зростання. Структура податкової системи як складової фінансової системи має сприяти постійному зростанню обсягу податків та

зборів, що надходять до бюджетів усіх рівнів, не знижуючи при цьому стимулів до розвитку підприємництва.

Основним завданням податкового регулювання, як інструменту впливу на економічні процеси, є встановлення певного оптимального рівня оподаткування та механізму адміністрування податків, що забезпечать поєднання інтересів платників податків та держави [32, с.17-32].

При цьому, варто зазначити, що дані інтереси є динамічними і значною мірою адаптуються до умов реалізації моделі соціально-економічного розвитку країни та пріоритетів розвитку суспільства в цілому.

Крім того, використовуючи механізм податкового регулювання, держава здійснює вплив на обсяг сукупного попиту та пропозиції шляхом встановлення співвідношення показників прямих та непрямих податків, регулювання ставок окремих податків та надання податкових преференцій; структуру та обсяги накопичення основного капіталу; формування галузевої структури економіки та пріоритети розвитку національної економіки, інвестиційну динаміку, збалансований розвиток адміністративно-територіальних одиниць [31].

Формування механізму податкового регулювання потребує досягнення компромісу між різними верствами суспільства забезпечення достатніх обсягів доходів бюджету для його збалансування та створення сприятливих умов для стійкого економічного зростання на довгостроковій основі.

Використовуючи інструменти фінансового механізму держава здійснює значний вплив на обсяг та структуру валового внутрішнього продукту, стан платіжного балансу, державних фінансів, рівень зайнятості, інфляції тощо.

Фінансова політика може здійснюватися за допомогою адміністративних, ринкових та змішаних методів економічного регулювання. Важливими особливостями адміністративних методів є пряме втручання держави в економічні процеси, шляхом встановлення співвідношення національної та іноземної валют, регулювання цін на певні групи товарів,

обмеження експортних чи імпортних операцій, у тому числі шляхом введення додаткових податкових зборів та митних платежів.

Отже, до ринкових методів фінансової політики слід віднести використання бюджетно-податкових механізмів соціально-економічного розвитку та регулювання грошово-кредитного ринку [31].

Слід зауважити, що у зв'язку із недостатнім рівнем розвитку фінансових ринків та дієвості ринкових механізмів у період трансформаційних перетворень функціонують змішані методи регулювання економіки, які передбачають одночасне поєднання вищезгаданих форм регулювання.

Доцільно зазначити що грошово-кредитна та бюджетно-податкова політика є найбільш потужними інструментами державного регулювання соціально-економічного розвитку країни Державне фінансове регулювання, в тому числі бюджетне регулювання, обумовлює формування інституційних орієнтирів розвитку для економічних агентів. Реалізація бюджетних реформ потребує врахування інституційної інерції, що передбачає певний лаг у результативності здійснюваних трансформацій бюджетної політики, постійного посилення контролю за виконанням прийнятих рішень у даній сфері [41, с.150-164].

Отже, фінансовий механізм можна розглядати як складову частину господарського механізму, який є сукупністю фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відношень.

РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

2.1 Бюджетна політика держави

Державну фінансову політику здійснюють за різними напрямками. До найважливіших, як правило, відносять бюджетну, податкову, грошово-кредитну, інвестиційну та цінову політики. У межах кожного з наведених напрямів державної політики можна виокремити окремі блоки. Так, бюджетна політика складається з управління доходами, видатками та запозиченнями.

Бюджетна політика пов'язана з мобілізацією та використанням фінансових ресурсів з метою забезпечення найважливіших державних програм. Це, як правило, соціальні програми, програми, спрямовані на економічний розвиток, наукові дослідження, освіту, охорону здоров'я, державне управління. Державну бюджетну політику в Україні здійснюють такі суб'єкти: державні органи законодавчої та виконавчої влади (на загальнодержавному рівні), місцеві органи влади, регіональні адміністрації [20, с.10-20].

Однією з важливих проблем виконання бюджету в більшості країн світу є ефективне використання бюджетних коштів. Особливо актуальна ця проблема для України, яка здійснює бюджетну політику в умовах обмежених бюджетних ресурсів [43, с. 79-91].

Видатки бюджету беруть участь у формуванні величини фондів споживання та нагромадження в державі, тому вони є важливим напрямком впливу на економічні та соціальні процеси. Загалом бюджетна політика у сфері державних видатків є досить вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток, особливо за умов проведення економічних реформ та обмеженості фінансових ресурсів держави [7].

За допомогою бюджетних видатків здійснюють підтримку соціально-незахищених верств населення, обсяг якої відповідає економічних можливостям суспільства. Бюджетні видатки здатні активно впливати на економічне зростання завдяки перш за все пріоритету фінансуванню наукових досліджень, розвитку пріоритетних галузей економіки, вирівнюванню регіональних диспропорцій.

Держава застосовує різні форми впливу на економіку такі, як надання субсидій організаціям і населенню, здійснення державних інвестицій, бюджетне фінансування галузей, які визначають науково-технічний прогрес, досягаючи відповідних змін економічних пропорцій. Бюджетні видатки широко використовують для міжгалузевого та територіального перерозподілу фінансових ресурсів з урахуванням вимог найбільш раціонального розміщення виробничих сил, економічного зростання в регіонах та у державі загалом.

Таким чином, видатки бюджету дозволяють впливати на різні параметри економіки, при цьому важливим є не лише їх обсяг, але й оптимальна структура, яка визначає напрямки використання бюджетних ресурсів [7].

Для встановлення ролі видатків бюджету як інструменту бюджетно-податкової політики, ефективності розподілу бюджетних ресурсів та впливу окремих їх складових на економічний стан держави проаналізуємо особливості формування видатків бюджету за останні роки розвитку економічної системи України. (Додаток А).

Отже, найбільше у структурі видатків за 2013-2017рр. державного бюджету згідно функціональною класифікацією найбільшу частку посідає фінансування освіти, що у 2017р. склало 177 756 млн. грн., бачимо зростання на 37% у порівнянні з минулим роком. Частка фінансування освіти зросла у порівнянні з минулими роками, так наприклад у 2013р. на освіту виділили 105 538млн.грн. Але 2014р. відзначається скороченням видатків на цю галузь на 5% і складає – 100 109 млн. грн. У 2015 році видатки на освіту зросли на 14% і склали 114 193 млн. грн. У 2016р. мають таку ж динаміку росту і склали 19435 млн. грн.

На другому місці за кількістю видатків стоїть соціальний захист та пенсії, що складають 145 534 млн. грн. і 140 227 млн. грн. відповідно за 2017р. В динаміці з 2013 по 2017р. сума видатків на соціальний захист зросла з 57 799 млн. грн. до 145 534млн.грн. Видатки на пенсії протягом цього періоду також зросли з 87 264 по 140 227 млн. грн. Найбільший ріст видатків на соціальний захист та пенсії відбувся з 2016 по 2017рр. на 44% та на 48% відповідно [50].

На третьому місці за кількістю видатків за функціональною класифікацією знаходиться медицина, що у 2017році - 102 392 млн. грн. , порівняно з 2013р. - 61 568 [49].

Розглянемо інші показники даної класифікації:

- видатки на сільське господарство у 2013 року склали 7 705 млн. грн. У 2014р. цей показник зменшився на 31% до 12944 млн. грн. У 2015 та 2016рр. спостерігається ріст на 3% та на 4% відповідно. У 2017р. даний показник стрімко виріс на 123% і склав 12944 млн. грн.
- видатки на оборону з 2013 по 2014рр. значно виросли на 84% і склали 14 844млн. грн. і 27365 млн. грн. Також великий ріст спостерігається у 2015р. на 90% і складає 52015 млн. грн. У 2017р. порівняно з 2016р. видатки зросли на 25% і склали 74 360 млн. грн.
- видатки на правоохоронні органи зросли з 2013 по 2014 рік на 13% від 39 409млн. грн. до 44 865 млн. грн. відповідно. У 2015р.

спостерігається ріст на 22% порівняно з минулим роком. У 2016р. видатки зросли на 31%. А у 2017р. на 22% і склали 88 480 млн. грн.

- видатки на транспорт зросли з 2013 року по 2014 рік на 4,9% від 17 893 млн. грн. до 18 777 млн. грн. відповідно. У 2015р. спостерігається стрімкий ріст на 65% до 31 110 млн. грн. Але у 2016р. темпи зменшуються на 5%. У 2017р. видатки зростають на 68% і складають 49 390 млн. грн.

- видатки на комунальне господарство з 2013 року по 2014 рік різко зростають на 131% від 7 704 млн. грн. до 17 808 млн. грн. відповідно. У 2017р. даний показник теж стрімко зростає на 54% і складає 27 187 млн. грн.

- видатки на охорону довкілля сильно зростають у 2014 порівняно з 2013р. на 46%, з 5 594 млн. грн. на 8 174 млн. грн. А у 2016 році спостерігаємо різкий спад на 47%, 5529 млн. грн. У 2016 та 2017рр. даний показник зростає на 13% та 17% і становить 6 255 млн. грн. і 7 349 млн. грн. відповідно.

За економічною ознакою видатки державного бюджету поділяються на поточні і капітальні. Залежно від економічної характеристики операцій, під час проведення яких здійснюються бюджетні видатки, вони класифікуються на поточні і капітальні. За економічною класифікацією найбільшу частку займають поточні видатки, які становлять 96 – 98 %. Поточні бюджетні видатки пов'язані із наданням бюджетних коштів юридичним і фізичним особам з метою покриття їх поточних потреб [49].

До цих затрат відносять: закупівлю товарів і послуг, необхідних для утримання економічної і соціальної інфраструктури; трансферти населенню; поточні субсидії державним і приватним підприємствам, а також нижчестоящим органам влади; виплату процентів за державним боргом та ін. У своїй сукупності поточні видатки формують звичайний бюджет, на який припадає основна частина всіх бюджетних витрат.

Капітальні видатки пов'язані із інвестуванням бюджетних коштів в основні фонди і нематеріальні активи, зі створенням державних запасів і резервів. Вони включають затрати на нове будівництво і розвиток діючих

об'єктів державної і комунальної власності, інвестиційні субсидії, довгострокові бюджетні кредити і державні гарантії інвесторам, що фінансують високоефективні інвестиційні проекти [54].

Розглянемо структуру та динаміку видатків державного бюджету за економічною класифікацією за 2013-2017 рр. (Додаток Б):

- Поточні видатки склали у 2013р. - 421415,3 млн. грн., а у 2017 - 798581,9 млн. грн.;
- Оплата праці і нарахування на заробітну плату у 2013р. - 67485,7 млн. грн., а у 2017 - 134779,2 млн. грн.;
- Використання товарів та послуг у 2013р. - 64431,6млн. грн., а у 2017 - 122116,0 млн. грн.;
- Обслуговування боргових зобов'язань у 2013р. - 50011,2 млн. грн., а у 2017 - 111480,2 млн. грн.;
- Поточні трансферти у 2013р. - 144816,7 млн. грн., а у 2017 - 274721,5 млн. грн.;
- Соціальне забезпечення у 2013р. - 80492,0 млн. грн., а у 2017 - 148982,1 млн. грн.;
- Інші поточні видатки у 2013р. - 8705,9 млн. грн., а у 2017 - 6503,0 млн. грн.;
- Капітальні видатки у 2013р. - 7299,6 млн. грн., а у 2017 - 40661,8 млн. грн.;
- Придбання основного капіталу у 2013р. - 4479,6 млн. грн., а у 2017 - 18495,8 млн. грн.;
- Капітальні трансферти у 2013р. – 2620 млн. грн., а у 2017 - 22166,0 млн. грн. [49].

Видатки бюджету відображаються функції і завдання держави, рівень і напрям суспільного розвитку, взаємозалежність між економікою і фінансами країни, відносини даної країни з іншими країнами. Система видатків бюджету являє собою сукупність певних напрямків видатків (програм), їх структура, а також відносини між відповідними органами в процесі

планування і виконання видатків, складання звітності та контролю за виконанням видаткової частини бюджету [9, с. 62].

Протягом останніх років видатки державного бюджету зросли з 505 844 млн. грн. у 2013 р. до 1 056 760 млн. грн. у 2017 р., або в два рази. За досліджуваний період видатки на оборону збільшилися в 5 разів. Також зросли видатки на соціальний захист – в 2,5 рази, на правоохоронні органи – в 2,0 рази, видатки на житлово- комунальне господарство – 3,5 разів. Протилежна тенденція спостерігалася із видатками на охорону довкілля, їх частка зменшилась. Також скоротилися видатки на охорона здоров'я та освіту – в 2 рази.

Видатки бюджету відіграють провідну роль у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку суспільства:

1. Захищеними видатками бюджету визнаються видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень.
2. Захищеними видатками бюджету визначаються видатки загального фонду на: оплату праці працівників бюджетних установ; нарахування на заробітну плату; придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів; забезпечення продуктами харчування; оплату комунальних послуг та енергоносіїв; обслуговування державного (місцевого) боргу [54].

З метою визначення шляхів збільшення та раціонального використання дохідної бази державного бюджету проведемо аналіз його доходів. Як бачимо з Додатку 5, основною часткою доходів Державного бюджету України протягом всього досліджуваного періоду залишаються податкові надходження які становлять близько 80% усіх доходів. Протягом останніх чотирьох років спостерігається позитивна тенденція до їх зростання. Загальна сума податкових надходжень у 2017 р. порівняно з 2014 р. зросла на 346,97 млрд. грн. (123,84%), причому надходження від непрямих податків майже втричі перевищують надходження від прямих податків.

Розглянемо структуру та динаміку видатків державного бюджету за відомчою класифікацією за 2013-2017 рр. у Додатку В.

Згідно даним Мінфіну податки за відомчою класифікацією розподіляться на різні міністерства. Загалом було виділено податків за 2017р. у сумі 839243,7 млн. грн., порівняно з 2013р. - 410118,3 млн. грн. [49].

Найбільше видатків було виділено:

- Міністерству внутрішніх справ - 58757,3 млн. грн. у 2017р. і 14235,0 млн. грн. у 2013р.;
- Держагентству лісових ресурсів - 68858,9 млн. грн. у 2017р. і 498,5 млн. грн. у 2013р.;
- Міністерству освіти і науки - 51635,8 млн. грн. у 2017р. і 21793,4 млн. грн. у 2013р.;
- Міністерству охорони здоров'я (загальнодержавні витрати) - 8448,8 млн. грн. у 2017р. і 57969,3 млн. грн. у 2013р.;
- Міністерству соціальної політики - 144039,6 млн. грн. у 2017р. і 79659,1 млн. грн. у 2013р.;
- Міністерству фінансів (загальнодержавні витрати) - 262754,2 млн. грн. у 2017р. і 153942,8 млн. грн. у 2013р.;
- Міністерству оборони - 26410,0 млн. грн. у 2017р. і 32516,3 млн. грн. у 2013р.

2.2 Податкова політика держави

Податкова політика передбачає використання певних видів та ставок оподаткування, надання преференцій та інше.

З метою забезпечення фінансування державних функцій здійснюють мобілізацію ресурсів та їх розподіл між розпорядниками бюджетних коштів. Залучення активів відбувається шляхом стягнення податків, одержання неподаткових зборів та платежів, доходів від операцій з капіталом, виплат у формі бюджетних трансфертів тощо. Провідна роль у мобілізації бюджетних ресурсів належить податковій політиці.

Уважають, що фінансове стимулювання не спричиняє інфляції, коли задіюють ресурси, які інакше залишалися б незадіяними. Автором концепції дефіцитного фінансування, що націлене на стимулювання економічного зростання, є Лернер [50, с. 234-237].

В її основі лежать принципи «функціональних фінансів». Ці принципи постулюють, що ефективність конкретних заходів політики потрібно оцінювати за їх здатністю досягати визначених цілей, а не за ознакою співзвучності чи підпорядкованості догмам традиційної економічної науки [49, с. 38-51].

Найбільше значення при формуванні надходжень до бюджету у 2017 р., як і в попередні роки, мають: податок на додану вартість (ПДВ) з імпортованих та українських товарів, робіт і послуг, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рента за користування надрами та акцизи з нафтопродуктів, алкоголю і цигарок. ПДВ з імпорту – найбільша стаття доходів у бюджеті. (Додаток Д)

Всього сума податкових надходжень склала 160,23 млрд. грн за 2013р. У 2014р. ця сума зросла на 74% і склала 280,18 млрд. грн. У 2015р. спостерігаємо трохи менший ріст на 46% відносно минулого року і склала 409,42 млрд. грн. У 2016р. і 2017р. сума податкових надходжень зросла на 23% і 24% і склала 503,88 млрд. грн. і 627,15 млрд. грн. відповідно.

Розглянемо детальніше динаміку та структуру податкових надходжень за 2013-2017рр. [49]:

- Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 23% і склали 52,59 млрд. грн і 42,6 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 51% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 42% і 24% і склала 114,15 млрд. грн. і 141,95 млрд. грн. відповідно.
- Податок та збір на доходи фізичних осіб зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 12% і склали 12,65 млрд. грн і 11,2 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 256% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р.

сума показника зросла на 32% і 25% і склала 59,81 млрд. грн. і 75,03 млрд. грн. відповідно.[49]

- Податок на прибуток підприємств у 2014р. порівняно з 2013р. на 15% і склав 34,6 млрд. грн і 39,94 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо спад на 14% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 56% і 23% і склала 54,34 млрд. грн. і 66,91 млрд. грн. відповідно.

- Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 4% і склали 19,04 млрд. грн і 18,2 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 109% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 1% і 21% і склала 40,2 млрд. грн. і 48,66 млрд. грн. відповідно.

- Внутрішні податки на товари та послуги зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 4% і склали 19,04 млрд. грн і 18,2 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 109% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 1% і 21% і склала 40,2 млрд. грн. і 48,66 млрд. грн. відповідно.

- ПДВ з вироблених в Україні товарів зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 8% і склали 74,6 млрд. грн і 81,24 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 33% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 29% і склала 139,49 млрд. грн. і 180,17 млрд. грн. відповідно.

- ПДВ з ввезених на територію України товарів зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 3% і склали 107,29 млрд. грн і 103,2 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 29% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 30% і 38% і склала 181,45 млрд. грн. і 250,53 млрд. грн. відповідно.

- Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) зріс у 2014р. порівняно з 2013р. на 9% і склав 28,09 млрд. грн і 25,6 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 38% у порівнянні з

минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 42% і 20% і склала 55,12 млрд. грн. і 66,3 млрд. грн. відповідно.

- Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) зріс у 2014р. порівняно з 2013р. на 37% і склав 12,3 млрд. грн і 16,86 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 44% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 43% і 19% і склала 35,01 млрд. грн. і 41,99 млрд. грн. відповідно.
- Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 8% і склали 12,61 млрд. грн і 11,58 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 219% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. спостерігається спад на 97%, а у 2017р. сума показника зросла на 20% і склала 24,54 млрд. грн.
- Збори на паливно-енергетичні ресурси зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 17% і склали 5,99 млрд. грн і 5,11 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 21% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. спостерігається спад на 2400% і 2700% і склала 0,28 млрд. грн. і -0,01 млрд. грн. відповідно.

Так, з ввезених на територію України товарів в цьому році вдалося отримати 250,53 млрд. грн., що на 37,83 млрд. грн. більше, ніж було заплановано та на 69,08 млрд. грн. – ніж надійшло до бюджету у 2016 році. З вироблених товарів, робіт і послуг в Україні до бюджету надійшло 180,17 млрд. грн. ПДВ – на 40,68 млрд. грн. більше, порівняно з бюджетом 2016 року. Також відбулось зростання доходів від вироблених в Україні і імпортованих підакцизних товарів [49].

Як відомо, в 2016 році значно зросли акцизи на цигарки та алкоголь, що дозволило забезпечити надходження до бюджету в розмірі 90,12 млрд. грн. Від продажу підакцизних товарів, вироблених в Україні (алкоголь, цигарки, нафтопродукти) в цьому році зібрано на 11,19 млрд. грн., більше ніж в попередньому. Від імпортованих підакцизних товарів – на 6,98 млрд. грн. Проте таке зростання сягнуло нижчого рівня ніж було заплановано в

бюджеті на 2017 рік. Податку на доходи фізичних осіб зібрано 75,03 млрд. грн, податку на прибуток підприємств – 66,91 млрд. грн. Це відповідно на 15,22 млрд. грн. і 12,57 млрд. грн. більше від надходжень в 2016 році [50].

Від величини та динаміки доходів державного бюджету залежить рівень забезпеченості держави ресурсами для виконання покладених на неї завдань.

Доходи бюджету – 913,6 млрд грн (на 142,3 млрд грн (18,5%) більше порівняно із бюджетом-2017), видатки – 988,6 млрд грн (на 147,2 млрд грн (17,5%) більше порівняно із 2017). При цьому дефіцит бюджету складає 81,8 млрд грн (2,4% ВВП), а державний борг – 1999,3 млрд грн (60% ВВП проти 63% у 2017). (додаток Е)

Розглянемо детальніше доходи державного бюджету за 2013-2017рр. (додаток Е):

- Інші податки та збори зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 22% і склали 5,99 млрд. грн і 4,87 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо спад на 1500% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника також зменшилася на 197% та 1584% і склала -0,65 млрд. грн. і -10,95 млрд. грн. відповідно.
- Доходи від операцій з капіталом зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 36% і склали 0,65 млрд. грн і 0,89 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо спад на 423%% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 11% та 52% і склала 0,19 млрд. грн. і 0,29 млрд. грн. відповідно.
- Доходи цільових фондів зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 14% і склали 0,14 млрд. грн і 0,16 млрд. грн. відповідно. У 2015р. показник залишається незмінним. У 2016р. і 2017р. сума показника зросла на 81% та 9848% і склала 0,29 млрд. грн. і 28,85 млрд. грн. відповідно.
- Доходи офіційних трансфертів зросли у 2014р. порівняно з 2013р. на 26% і склали 2,12 млрд. грн і 1,68 млрд. грн. відповідно. У 2015р. спостерігаємо ріст на 48%% у порівнянні з минулим роком. У 2016р. і 2017р.

сума показника зросла на 42% та 33% і склала 4,17 млрд. грн. і 5,97 млрд. грн. відповідно.

Отже, аналіз інформації про бюджетні видатки за 2013 – 2017 роки дає підстави стверджувати, що у їх структурі в останні роки відбулися певні зміни. Спостерігається зростання частки видатків на виконання загальнодержавних функцій та на потреби оборони. На сьогоднішній день видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення значно перевищують видатки на економічну діяльність, що, на нашу думку, і є причиною гальмування економічного розвитку країни.

2.3 Грошово-кредитна політика держави

Перш ніж перейти до аналізу основних напрямів грошово-кредитної політики України на сучасному етапі, дамо їй визначення та систематизуємо базові інструменти. Варто зазначити, що розробкою та реалізацією грошово-кредитної політики займається НБУ.

Грошово-кредитна політика – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом «Про Національний банк України» засобів і методів [27].

Основними об'єктами грошово-кредитної політики виступають грошова маса, валютний курс, швидкість обігу грошей, процентні ставки. А базовими інструментами, згідно чинного законодавства, є:

- норма обов'язкових резервів для банків;
- процентна політика;
- рефінансування банків;
- управління золотовалютними резервами;
- операції з цінними паперами на відкритому ринку;
- регулювання імпорту та експорту капіталу.

2017 рік став першим повноцінним роком діяльності нового складу Ради Національного банку. Упродовж цього періоду Рада зосереджувалася на виконанні свого пріоритетного конституційного завдання – розробці Основних засад грошово-кредитної політики та контролі за проведенням грошово-кредитної політики [51].

Зокрема, на початку року було введено в дію новий Порядок та Методичні рекомендації з розробки Основних засад грошово-кредитної політики. Саме ґрунтуючись на них, розроблено та ухвалено головний монетарний документ держави на 2018 рік і середньострокову перспективу.

Сформулюємо основні напрямки грошово-кредитної політики України, які визначено НБУ на 2016-2020 роки:

1. Аналізуючи сучасний стан та тенденції розвитку грошово-кредитної політики України, слід відзначити, що досягнення та підтримка цінової стабільності – це її ключовий пріоритет, задля досягнення якого НБУ може використовувати всі свої інструменти. Це відображено в Основних засадах грошово-кредитної політики України на 2016-2020 роки. Досягти поставленої мети НБУ планує через реалізацію політики інфляційного таргетування в Україні до рівнів, сумісних із ціновою стабільністю.

У середньостроковій перспективі передбачено встановлення інфляції на рівні 5%. НБУ встановлює такі планові показники інфляції [28]:

- 2016 рік – 12% + /- 3п.п;
- 2017 рік – 8% + /- 2п.п;
- 2018 рік – 6% + /- 2п.п;
- 2019 рік – 5% + /- 1п.п.

Згідно даних Інфляційного звіту НБУ за 1 квартал 2016 року тривала тенденція до уповільнення споживчої інфляції в Україні завдяки стриманій монетарній та фіскальній політиці, низьким світовим цінам на сировинні товари та стабілізації інфляційних очікувань [25].

Варто також зазначити, що проводячи політику таргетування інфляції, НБУ не повинен таргетувати інші показники, тобто є велика ймовірність

коливань валютного курсу, адже зараз використовується режим плаваючого валютного курсу, а обмінний курс визначається ринковими умовами. Деякі економісти у якості побічних ефектів таргетування визначають ріст безробіття та соціальної напруги у суспільстві в результаті скорочення видатків бюджету з метою зменшення бюджетного дефіциту та грошової маси в обігу.

2) Також одним із важливих напрямків грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки є необхідність зростання золотовалютних резервів. Варто зазначити, що зараз їх рівень є низьким. Проте слід відзначити деякі позитивні моменти, сутність яких зводиться до того, що протягом квітня 2016 року їх обсяг зріс на 4,1%. Це відбулося насамперед завдяки купівлі Нацбанком іноземної валюти для згладжування надмірних коливань на міжбанківському валютному ринку та поповнення резервів. Задля цього НБУ було проведено 13 валютних аукціонів, під час яких чиста купівля валюти становила 675,8 млн. доларів США. Росту резервів також сприяло надходження на користь Уряду у сумі 661,1 млн. доларів від розміщення облігацій внутрішньої державної позики та від Міжнародного банку реконструкції та розвитку [11].

Варто також зазначити, що ріст резервів спостерігався, не дивлячись на те, що в цей період необхідно було здійснювати платежі з погашення та обслуговування державного боргу на суму 114 млн. доларів.

3) Підтримання режиму плаваючого валютного курсу, який встановлюється в залежності від попиту та пропозиції на валюту. Водночас НБУ у разі потреби проводитиме валютні інтервенції з метою запобігання надмірним коливанням валютного курсу.

4) Суттєві зміни в реалізації процентної політики НБУ та її перетворення на дієвий інструмент регулювання Національним банком попиту та пропозиції на грошові кошти через зміну процентних ставок за своїми операціями з метою впливу на процентні ставки суб'єктів грошово-кредитного ринку та дохідність фінансових операцій. З цією метою була

прийнята Постанова НБУ № 277 «Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України від 21.04.2016 [26].

Згідно цього Положення, Національний банк встановлює облікову та проценту ставки відповідно ключових інструментів монетарної політики на однаковому рівні. Такими інструментами виступають операції по розміщенню депозитних сертифікатів на двотижневий термін.

Сьогодні вони складають основну частину обсягу всіх депозитних сертифікатів, що були розміщені, а операції, які здійснюються з ними найбільше впливають на стан грошово-кредитного ринку. Уніфікація облікової ставки та ставки за двотижневими депозитними сертифікатами (наразі на рівні 19%) дозволить вдосконалити управління короткостроковими процентними ставками на міжбанківському грошово-кредитному ринку.

З 22 квітня 2016 року НБУ знизив облікову ставку з 22% до 19%. По даних НБУ це стало можливим завдяки послабленню ризиків для цінової стабільності. І якщо в майбутньому збережеться ця тенденція, то можна сподіватися на подальше пом'якшення монетарної політики.

Аналізуючи заяви НБУ на початку 2016 року, слід відзначити, що до кінця року він планує подальше зниження облікової ставки, тобто є намір в майбутньому зрівняти її з плановим показником інфляції при збереженні спокійної ситуації на ринку [6].

Зниження облікової ставки є позитивним моментом, адже вона є одним із головних орієнтирів грошово-кредитного ринку. Від її величини залежить вартість залучення та розміщення ресурсів банками та іншими суб'єктами ринку. Зрозуміло, що облікова ставка не може бути нижче рівня інфляції, тому її зниження у 2016 році стало можливим завдяки зниженню темпів інфляції.

Досить цікаво навести статистичні дані щодо динаміки облікової ставки. В 1994 році вона змінювалася декілька разів і мала пікові значення з 25.10.1994 року по 12.12.1994 року (вона складала 300 %)– це були максимальні значення облікової ставки, причиною таких високих значень

була гіперінфляція. Найнижче значення (7%) спостерігалось з 05.12.2002 року по 07.05.2004 року [12].

Щодо політики рефінансування, слід зазначити, що НБУ видав кредитів у рамках рефінансування банкам України з початку 2016 року і до 01.05.2016 року на загальну суму 7119,2 млн. грн. задля підтримки їх ліквідності. Відсоткова ставка коливалася з 01.01.2016 року і до 22.04. 2016 року в діапазоні 22,01-24%, а після зниження облікової ставки (22.04.2016 року) – під 21% річних.

Найбільші обсяги рефінансування у 2016 році були відмічені 09.03.2016 року на загальну суму 1969 млн. грн. (з них 1500 млн. в рамках постійно діючої системи надання НБУ кредитів «овернайт» під 24% і 469 млн. грн. – в рамках проведення тендеру задля підтримки ліквідності банків під 22,55%) та 20.04.2016 року на загальну суму 818 млн. грн. під 22,02% в рамках проведення тендеру [6].

Загальна сума мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів коливається в діапазоні 10-17 млн. грн. щоденно (в період кінець квітня-перша половина травня 2016 року), причому перевага віддається сертифікатам овернайт. В середньому заявки подають щоденно 38-50 банків, через постійно діючу лінію проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів овернайт під відсоткову ставку 17%. При проведенні тендерів з розміщення депозитних сертифікатів строком до 14 днів – під відсоткову ставку 19% (щоденно заявки подають від 20 до 35 банків).

У результаті проведеного аналізу, можемо зробити певні висновки: Основними проблемами в реалізації грошово-кредитної політики України є [51]:

- високі темпи інфляції (43,7% на кінець 2015 року);
- доларизація економіки через недовіру до національної грошової одиниці, її девальвацію та інфляційні очікування;

- високий рівень готівкових коштів в структурі грошової маси України– 29,6 % станом на 01.01.2015 р, що зумовлено відтоком коштів з депозитів банківської системи та їх трансформацією в готівку. Це ускладнює можливість ефективної реалізації та дієвого використання інструментів грошово-кредитної політики;
- нестабільність валютного курсу та девальвація гривні;
- низький рівень золотовалютних резервів (Міжнародні резерви України на 1 травня 2016 року становили 13,241 млрд. доларів в еквіваленті);
- зростання державного боргу (1710381 млн. грн. або 74,4% ВВП, що в перерахунку на 1 громадянина України складає 39999 грн.);
- високі відсоткові ставки по кредитах;
- збільшення частки простроченої заборгованості по кредитах у загальній сумі кредитів (23,7% на 01.03.2016 року);
- низький рівень капіталізації банків;
- ріст кількості неплатоспроможних банків та їх ліквідація, що знижує рівень довіри населення до банківської системи. Результатом цього негативного явища є погіршення фінансового стану чи банкрутство організацій і компаній, кошти яких не відшкодовано ліквідатором через брак коштів; падіння рівня ВВП; зниження податкових надходжень до бюджету та, відповідно, погіршення економічної ситуації в цілому;
- дефіцит коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) та його покриття за рахунок Державного бюджету, що є значним тягарем для нього.

До основних шляхів оптимізації грошово-кредитної політики слід віднести:

1) ефективна реалізація політики інфляційного таргетування. Адже є базові постулати, що центральний банк може сприяти економічному зростанню шляхом підтримання низького рівня інфляції. Це дозволить стабілізувати ситуацію на грошово-кредитному ринку, знизити процентні ставки по кредитах та депозитам, сприятиме росту реальних доходів

населення та підприємств, покращить інвестиційну привабливість країни та підвищить довіру до банківської системи в цілому;

2) зростання міжнародних резервів з метою підвищення фінансової безпеки держави, та нівелювання впливу можливих ризиків для захисту від надмірних коливань валютного курсу шляхом проведення валютних інтервенцій;

3) подальша лібералізація валютного законодавства та зняття валютних обмежень, а також зменшення присутності НБУ на валютному ринку за рахунок забезпечення умов його дієвого та ефективного функціонування;

4) оптимізація процентної політики НБУ. Головною метою процентної політики Національного банку як основного інструмента впливу на грошово-кредитний ринок є забезпечення цінової стабільності в середньостроковій перспективі, а також зниження вартості кредитних ресурсів, що сприятиме інвестиційній активності, розвитку та покращенню фінансового стану суб'єктів господарювання, населенню, держави в цілому.

4) ефективна політика щодо управління державним боргом, яка спрямована на максимально ефективне використання залучених коштів, своєчасне погашення заборгованості, мінімізації нових займів тощо.

5) оптимізація ліквідаційної процедури банків та поліпшення діяльності НБУ щодо ефективного використання індикаторів реагування, які могли б виявити проблему на ранньому етапі її розвитку, і застосувати заходи для попередження втрати банком своєї платоспроможності;

6) підвищення рівня капіталізації банків (НБУ прийняв рішення щодо збільшення статутного капіталу банків до 500 млн. грн.);

7) зниження ризиків при проведенні активних та пасивних операцій, зниження рівня простроченої заборгованості по кредитам;

8) підвищення довіри населення до банківської системи та стимулювання заощаджень шляхом підтримання низького рівня інфляції та встановлення привабливих процентних ставок;

9) підвищення прозорості діяльності НБУ [48].

На жаль, Правлінню не вдалося досягти цілей, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2017 рік і середньострокову перспективу. Споживча інфляція в річному вимірі в грудні 2017 року прискорилося до 13,7%, суттєво перевищивши цільовий орієнтир щодо споживчої інфляції ($8\% \pm 2$ в. п.), установлений зазначеним документом. Водночас Рада визнає, що в середньостроковій перспективі цілі щодо інфляції мають бути досягнуті. Тому Рада Національного банку наголошує на необхідності суттєвого поліпшення співпраці Національного банку з Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади в розбудові відповідних інституційних умов ефективного досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

Стан фінансово-банківської системи має велике значення для економічного зростання. Тому Рада підтримувала конструктивні ініціативи Правління щодо оздоровлення та розвитку банківської системи. Можна констатувати, що у звітному році банківський сектор продемонстрував позитивну динаміку. Зокрема, позвжалися темпи припливу депозитів до банківської системи, спостерігалось підвищення активності банків на споживчому сегменті кредитного ринку України. Також поліпишилися показники рентабельності активів та капіталу банків України, а також значення економічних нормативів у цілому по банківській системі. Істотно зросла кількість банків, які ведуть прибуткову діяльність.

РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

3.1 Модернізація фінансової політики країни в умовах структурних реформ

Державна фінансова політика є одним з дієвих інструментів впливу на динаміку та якісний рівень соціально-економічного розвитку країни. Використання інструментів та важелів фінансової політики має здійснюватися з урахуванням впливу сукупності економічних, інституційних та соціальних факторів. В умовах трансформації економіки, посилюється роль фінансової політики як основи для досягнення макроекономічної стабілізації та подальшого відновлення економічного зростання [48, с.82-84].

Фінансова політика є дієвим інструментом регулювання циклічних коливань економіки, важливим є забезпечення поступальної адаптації економіки до змін зовнішнього економічного середовища. Водночас, надмірний регуляторний вплив держави знижує темпи росту реального валового внутрішнього продукту в пост стабілізаційний період. З метою посилення потенціалу зростання економіки в середньостроковому періоді, необхідним є проведення збалансованої бюджетної політики, посилення

ступеню її координації з монетарною політикою. Реалізація фінансових заходів держави, на основі системного підходу, має сприяти активізації інвестиційних процесів [7].

Впровадження структурних реформ системи державних фінансів потребує врахування інституційної інерції, що передбачає певний лаг у результативності здійснюваних трансформацій фінансової політики, посилення дієвості контролю за виконанням прийнятих рішень у даній сфері. Трансформація фінансових інститутів є важливим етапом удосконалення та модернізації фінансової системи, що обумовлює перехід до її нового якісного рівня. Зважаючи на потребу покращення якісного рівня ділового середовища для ведення підприємницької діяльності необхідним є розвиток підходів до удосконалення податкової політики, враховуючи особливості оподаткування різних категорій платників податків.

Необхідним є зменшення витрат часу платниками на формування податкової звітності та сплату податку на додану вартість і податку на прибуток. Важливим є удосконалення податкового адміністрування в частині проведення податкового моніторингу, що дозволить посилити дієвість прогнозування відповідної групи податкових надходжень до бюджету. Пріоритетним напрямом податкової та бюджетної політики країни є проведення реформи місцевого самоврядування, децентралізації управління бюджетними коштами та підвищення рівня самостійності органів місцевого самоврядування [48, с.84-86].

Для підтримки процесів розвитку економіки та розбудови соціальної інфраструктури визначено доцільність формування основних напрямів бюджетної політики на середньострокову перспективу, які мають корелювати із пріоритетами соціально-економічного розвитку держави. Важливим є удосконалення інституційного середовища та аналітичного інструментарію бюджетного прогнозування та планування, що спрямовано на посилення результативності заходів фінансово-бюджетної політики.

З метою подальшого розвитку методологічної бази системи прогнозування бюджетних показників доцільно враховувати широкий спектр динамічних взаємозв'язків між складовими бюджетної архітектури у процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Прогноз видаткової частини бюджету на середньостроковий період має ґрунтуватись на основі цільових державних програмах економічного та соціального розвитку з визначенням їх граничних значень. З урахуванням економічних тенденцій, пріоритетним напрямом бюджетної політики є підвищення ефективності видатків бюджету.

Реалізація зазначеного потребує проведення структурної оптимізації видаткової частини бюджету, забезпечення збалансованого розподілу бюджетних коштів між рівнями бюджетної системи. Подальше впровадження ринкових механізмів надання суспільних послуг, за участі недержавних організацій, сприятиме підвищенню їх якості та зростанню конкуренції [44, с.64-73].

Необхідним є розвиток інструментів програмно-цільового методу, удосконалення процедур фінансового контролю та посилення відповідальності за порушення у фінансово-бюджетній сфері. Формування збалансованого бюджету та продовження співпраці з міжнародними фінансовими організаціями сприятимуть виконання цілей щодо досягнення цінової стабільності, яка є стратегічною метою реалізації грошово-кредитної політики.

Модернізація системи державних фінансів, яка здійснюється в останні роки, вимагає комплексного підходу щодо формування та реалізації бюджетної політики, що дозволить враховувати спектр різноманітних фінансових процесів, що становлять трансформаційний період. З метою підвищення ефективності та дієвості бюджетної політики необхідно сформувати науково обґрунтовану бюджетну стратегію, яка передбачає підвищення прозорості та раціональності бюджетного процесу, закладенню

основ реструктуризації системи державних фінансів у напрямі інноваційної моделі.

Важливо відмітити, що недостатній рівень ефективності бюджетного механізму в Україні в першу чергу пов'язаний з неузгодженості рішень щодо проведення бюджетної та інституційної реформ. Вагомим завданням на даний час є проведення оцінки реалізації бюджетних програм та стратегій, що визначають пріоритети бюджетної політики. Разом з тим, зазначена оцінка повинна спиратися на аналіз комплексу зусиль, які застосовуються органами державної влади та місцевого самоврядування з метою гармонізації та забезпечення їх цілеспрямованості для досягнення поставлених цілей [49].

В цілому, законодавчі, стратегічні та програмні документи, прийняті в Україні щодо формування та реалізації бюджетної політики досить чітко позначили цілі і завдання, які необхідно досягти. Проте дані цілі і завдання до теперішнього часу досягнуті не в повній мірі. Зазначене пояснюється відсутністю ефективних фінансових інструментів та важелів для вирішення наявних проблем.

Таким чином, забезпечення дієвості та ефективності бюджетної політики передбачає реформування бюджетного процесу з метою створення умов для підвищення рівня відповідальності та самостійності учасників бюджетного процесу, зміщенню акцентів з управління бюджетними коштами на управління результатами.

Головні адміністратори бюджетних програм повинні дотримуватися принципів економічного, ефективного та ефективного використання бюджетних коштів. Бюджетні програми повинні бути взаємно узгодженими з стратегічними цілями держави, а їх реалізація повинна бути спрямована на досягнення відповідних показників ефективності роботи керівників бюджетних коштів та підтверджені показниками ефективності, які стануть основою для формування бюджетних запитів та паспорти бюджетних програм.

Зростає значення стратегічного бюджетного планування як важеля прямого впливу держави на процеси збалансованого відтворення економіки. Вирішення даних завдань сприятиме створенню прозорого і ефективного бюджетного механізму, підвищенню результативності бюджетної політики з метою забезпечення соціально-економічного розвитку країни [40, с. 67-71].

3.2 Умови забезпечення стійкості і збалансованості фінансової політики

В умовах системної реформації економіки важливим завданням є визначення напрямів розвитку фінансової політики для подальшого підвищення ефективності її функціонування через удосконалення нормативно-правового регулювання комплексу їхніх складових та поглиблення координації діяльності органів державної влади, що здійснюють фінансову політику, насамперед через істотне вдосконалення бюджетних важелів впливу та посилення результативності бюджетної політики.

Відповідно до Концепції розвитку системи управління державними фінансами [15], передбачається: запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом, державним боргом, визначення стратегічних цілей розвитку держави з урахуванням можливостей бюджету в середньостроковій перспективі. У сфері бюджетної політики визнано необхідним забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності її реалізації за такими напрямками.

1. Стабілізація державних фінансів. Основною метою є подолання хронічної дефіцитності бюджету шляхом утримання граничного обсягу дефіциту державного бюджету та державного боргу в межах науково-обґрунтованого рівня.

Для цього фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету має відбуватись переважно шляхом використання виключно внутрішніх запозичень, а ось зовнішні кредити, тобто кошти, отримані за рахунок

кредитів (позик) вітчизняних суб'єктів господарювання під державні гарантії від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), використовувати для фінансування дефіциту спеціального фонду державного бюджету розвитку.

Для цього передбачено:

- паралельне проведення активних операцій, пов'язаних з управлінням державним боргом та ліквідністю єдиного казначейського рахунка, у межах граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду;
- управління ризиками, пов'язаними з державним боргом та наданням державних гарантій;
- продаж за сприятливих умов на фінансових ринках пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків, у капіталізації яких взяла участь держава, із зарахуванням таких коштів до державного бюджету та їх спрямуванням переважно на дострокове погашення державного боргу [30].

2. Удосконалення бюджетного процесу.

У цій сфері передбачено:

- підвищення якості та ефективності здійснення витрат розвитку бюджету шляхом спрямування таких коштів на реалізацію пріоритетних інвестиційних проектів з урахуванням результатів оцінки їх економічної ефективності;
- подальше впровадження оцінки ефективності бюджетних програм та врахування її результатів у бюджетному процесі насамперед для підвищення якості бюджетного планування;
- удосконалення бюджетного законодавства в частині встановлення відносної величини граничних обсягів надання кредитів під державні гарантії та більш жорстких умов їх надання, а також упорядкування переліку головних розпорядників бюджетних коштів відповідно до підсумків проведення адміністративної реформи [29, с. 145-147].

Важливо відмітити, що розвиток програмно-цільового методу в бюджетному процесі передбачає забезпечення подальшої оптимізації

кількості бюджетних програм, перегляд результативних показників бюджетних програм з метою підвищення їхньої якості та адаптації до нових пріоритетів соціально-економічного розвитку й бюджетної політики; удосконалення нормативно-правових засад запровадження середньострокового бюджетного планування.

Ефективне використання програмно-цільового методу як інструменту бюджетного планування дозволить:

- забезпечити і взаємо узгодити бюджетні кошти та результати їх використання, чітко визначити цілі і завдання, на досягнення яких витрачаються бюджетні кошти, підвищити рівень ефективності контролю за результатами виконання бюджетних програм;
- чітко розмежувати відповідальність за реалізацію кожної бюджетної програми між головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальними виконавцями бюджетних програм;
- посилити відповідальність головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм законодавчо визначеній меті діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання.

3. Удосконалення податкової політики. Актуальним завданням у цій сфері є мінімізація ризиків ухилення від сплати податків та максимальне сприяння розвитку внутрішнього виробництва шляхом зниження податкового навантаження на фактори виробництва й спрощення адміністрування податків [29, с. 147-149].

Реалізація зазначених завдань потребує:

- знизити рівень податкового навантаження на бізнес і скоротити витрати часу платників, щоб нарахувати і сплатити податки шляхом зниження ставок податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість, а також удосконалити систему адміністрування податків;
- удосконалити систему податкового контролю, щоб сконцентрувати увагу контролюючих органів на суб'єкти, які ухиляються від сплати

податків, а також мінімізувати втручання контролюючих органів у діяльність сумлінних платників податків;

- своєчасно відшкодовувати податок на додану вартість, включаючи автоматичне бюджетне відшкодування згідно з вимогами Податкового кодексу України, а також недопущення виникнення заборгованості бюджету з відшкодування податку;
- легалізувати тіньовий сектор економіки, насамперед легалізувати виплати заробітної плати та неформальної зайнятості;
- розвиток функції державної податкової служби щодо завчасної оцінки ризику різних груп платників податків;
- легалізувати обороти товарів через кордони;
- підвищити рівень інформаційного забезпечення і впровадити автоматизацію в органах державної податкової служби з метою зниження витрат на адміністрування податків [29, с. 147-148].

4. Забезпечення стійкого економічного розвитку регіонів.

Передбачає збільшення частки фінансових ресурсів у розпорядженні місцевих бюджетів у складі зведеного бюджету України з урахуванням:

- розмежування на законодавчому рівні доходів між державним та місцевими бюджетами;
- надання соціальних гарантій та виконання соціальних ініціатив органів державної влади;
- зростання мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму громадян;
- внесення змін до актів податкового законодавства в частині їх впливу на доходи місцевих бюджетів;
- проведення адміністративної та адміністративно-територіальної реформи;
- підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів;

- удосконалення формульного підходу до розрахунку доходів та видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів шляхом запровадження програмно-цільового методу складення й виконання місцевих бюджетів;
- підвищення рівня обґрунтованості бюджетного планування на місцевому рівні шляхом встановлення взаємозв'язку бюджетних показників із стратегічними цілями соціально-економічного розвитку територій та запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;
- збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів за пріоритетними напрямками розвитку регіонів.

5. Стабілізація соціальних гарантій. Основною метою в цій сфері є:

- встановлення достатнього прожиткового мінімуму та соціальних гарантій, які визначаються на його основі, з урахуванням зростання показників реального сектора економіки й індексу споживчих цін;
- забезпечення економічно обґрунтованого підвищення мінімальної заробітної плати та посадового окладу;
- підвищення рівня соціального захисту малозабезпечених верств населення;
- забезпечення прямого зв'язку між соціальними пільгами та джерелами і механізмом відшкодування їхньої вартості надавачам, посилення адресності надання всіх видів пільгових послуг на підставі їхнього обліку й упорядкування переліку утримувачів, а також встановлення економічно та соціально обґрунтованих нормативів споживання відповідних послуг, визначення методики розрахунку обсягу компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян;
- недопущення виникнення заборгованості з виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери [7, с. 114-117].

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Підводячи підсумки роботи, можемо зробити наступний висновок.

Фінансова політика держави як частина економічної політики поєднує сукупність дій, заходів, фінансових інструментів їх реалізації та інститутів державної фінансової влади щодо створення умов для соціально-економічного розвитку суспільства, підвищення рівня і якості життя населення.

Економічну сутність фінансової політики можна представити як складову соціально-економічного розвитку, яка полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними

пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки.

Фінансова політика як складова економічної розвитку є дієвим інструментом регулювання соціальних та економічних процесів. Основною метою фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення сприятливих умов для економічного зростання.

Формування та реалізація дієвої фінансової політики має ґрунтуватися на принципах централізації, єдності, самостійності, збалансованості, обґрунтованості, системності, комплексності, що спрямовано на забезпечення оптимальних співвідношень між складовими системи фінансового регулювання.

Формування та реалізація дієвої фінансової політики є важливою складовою механізму регулювання економічного розвитку країни. Глобалізаційні перетворення та значний ступінь відкритості вітчизняної економіки обумовлюють необхідність вдосконалення інституційних механізмів та операційних важелів фінансового управління з урахуванням середньострокових завдань суспільного розвитку.

Механізм фінансово-економічної політики повинен включати комплексну взаємодію інструментів, за допомогою яких забезпечується макроекономічна стабільність держави.

В умовах економічних перетворень, доцільним та актуальним є удосконалення теоретико-методологічних засад фінансової політики, підвищення рівня її адаптивної ефективності в процесі регулювання економічних циклів, посилення дієвості механізмів підтримки конкурентоспроможності, обмеження монополій у різних секторах економіки.

Важливим є посилення фінансової стійкості бюджетної системи, належне обґрунтування прогностичних значень бюджетних показників з

урахуванням оцінки впливу поступового зниження частки видатків зведеного бюджету в валовому внутрішньому продукті.

В умовах системної реформації економіки важливим завданням є визначення напрямів розвитку фінансової політики для подальшого підвищення ефективності її функціонування через удосконалення нормативно-правового регулювання комплексу їхніх складових та поглиблення координації діяльності органів державної влади, що здійснюють фінансову політику, насамперед через істотне вдосконалення бюджетних важелів впливу та посилення результативності бюджетної політики.

Відповідно до Концепції розвитку системи управління державними фінансами [15], передбачається: запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом, державним боргом, визначення стратегічних цілей розвитку держави з урахуванням можливостей бюджету в середньостроковій перспективі. У сфері бюджетної політики визнано необхідним забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності її реалізації за такими напрямками.

Стабілізація державних фінансів. Основною метою є подолання хронічної дефіцитності бюджету шляхом утримання граничного обсягу дефіциту державного бюджету та державного боргу в межах науково-обґрунтованого рівня.

Для цього фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету має відбуватись переважно шляхом використання виключно внутрішніх запозичень, а ось зовнішні кредити, тобто кошти, отримані за рахунок кредитів (позик) вітчизняних суб'єктів господарювання під державні гарантії від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), використовувати для фінансування дефіциту спеціального фонду державного бюджету розвитку.

Важливо відмітити, що розвиток програмно-цільового методу в бюджетному процесі передбачає забезпечення подальшої оптимізації кількості бюджетних програм, перегляд результативних показників

бюджетних програм з метою підвищення їхньої якості та адаптації до нових пріоритетів соціально-економічного розвитку й бюджетної політики; удосконалення нормативно-правових засад запровадження середньострокового бюджетного планування.

Удосконалення податкової політики. Актуальним завданням у цій сфері є мінімізація ризиків ухилення від сплати податків та максимальне сприяння розвитку внутрішнього виробництва шляхом зниження податкового навантаження на фактори виробництва й спрощення адміністрування податків [29, с. 147-149].

Разом з тим, на даному етапі вдосконалення фінансово-економічних відносин, важливим є поглиблення сутності фінансової політики як складової соціально-економічного розвитку, удосконалення положень щодо впливу інструментів державного фінансового регулювання на соціальні та економічні процеси країни враховуючи інституційні особливості фінансової системи.

Необхідним є активізація інвестиційної активності суб'єктів господарювання з підвищенням рівня ефективності капітальних інвестицій, в тому числі за рахунок використання механізмів державної підтримки та стимулюючих заходів бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики. Потребують підвищення рівня обґрунтованості пріоритетні напрями фінансової політики виходячи з основних завдань економічного розвитку, циклічної динаміки економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко І. П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни. Бізнес Інформ. 2014. № 3. С. 341–345. URL: http://www.businessinform.net/pdf/2014/3_0/341_345.pdf
2. Базюк В.Р. Лагдан А.В Фінансова політика України: сутність та проблеми розвитку // Перспективні напрямки наукової думки. Том 4.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ Україна. – 2018. - с. 126-131.

3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О.І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т 2004. – 759 с.

4. Василик О. Д. Теорія фінансів : [підруч.] / О. Д. Василик – К. : НІОС, 2000. – 416 с.

5. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.

6. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ // Офіційний сайт Національного банку України (квітень 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

7. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 376 с.

8. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012–2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України : у 4 т. / за ред. Ф. О. Ярошенка. Київ : Акад. фін. управління, 2011. Т. 1. 920 с.

9. Задворних С. С. Удосконалення фінансової політики України щодо детінізації фінансових потоків шляхом створення Громадського бюро. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 4. С. 716–721. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/148.pdf>.

10. Запатріна І. В. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір. Вісник КНТЕУ. 2012. № 2. С. 59–73. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/vknteu/2012_2/6.pdf.

11. Золотовалютні резерви зросли майже на 520 мільйонів // Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.epravda.com.ua/news/2016/05/6/591938/.

12. Інфляційний звіт НБУ квітень 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id.

13. Кириленко О. П. Фінанси (теорія та вітчизняна практика) : [навч. посіб.] / О. П. Кириленко. – Тернопіль : Астон, 2002. – 212 с.
14. Концепція подальшого проведення пенсійної реформи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2009 р. № 1224-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
15. Концепція розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2012 р. № 633-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
16. Крилова А.О. Формування фінансової системи України в умовах трансформаційної економіки / А.О. Крилова. – Архангельск : КИРА, 2010. – 111с.
17. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: [монографія]. /Лисяк Л.В. - К. : Акад. фін. упр., 2009. - 600 с.
18. Лисяк, Л.В. Вплив бюджетної політики держави на економічні та соціальні процеси в Україні / Л.В. Лисяк // Вісник ДДФА : Економічні науки. – 2007. - № 1(17). - С. 32-37.
19. Лондар С. Л. Фінанси : [навч. посіб.] / С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 384 с.
20. Лук'яненко І. Сидорович М. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики// Національний університет «Києво-могилянська академія». – монографія. – К. – 2014р. – с.10-20.
21. Лютий І. О. Концептуальні засади та суперечності реалізації фінансової політики держави. Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». 2005. Вип. 79. С. 4–6. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/lyutyuy-o-basic-ways-andcontradictions-of-implementation-of-state-financial-p_14722.pdf.
22. Макогон, В.Д. Бюджетна архітектура як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку суспільства / В.Д. Макогон // Проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 73–77.

23. Малишко В.В. Фінансова політика України на сучасному етапі // Международный электронный научный журнал. Т. 3. - № 1. - 2017. [Електронний ресурс]- Режим доступу - <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/.../290/334>
24. Микитюк І.С. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету // Вісник КНТЕУ. – К. : КНТЕУ. – 2013. – № 1. – С. 86.
25. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua
26. Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України : Постанова НБУ від 21.04.2016 №277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
27. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV// Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14.
28. Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки : Постанова Правління НБУ від 18.08.2015 року №541[Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/v0541500-15.
29. Розвиток фінансової системи України в умовах економічних перетворень : Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 квіт. 2015 р.) : тези доп. / І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк, Т.В. Канєва та ін. ; відп. за вип. І.Я. Чугунов. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 258 с.
30. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2012–2014 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2012 р. № 607 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
31. Сіташ Т.Д. Фінансова політика держави: прагматика та проблематика. Академічний огляд. 2015. №1(42). С. 29–34. URL: <http://duep.edu/uploads/vidavnitstvo14-15/11789.pdf>.
32. Соколовська А.М. Фіскальна політика в Україні та її макроекономічні наслідки / А.М. Соколовська // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 17-32.

33. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави / А.І Сухоруков, О.Д. Ладюк. – К. : ЦУЛ, 2007. – 192 с.
34. Танклевська Н. Основні підходи щодо удосконалення фінансової політики. Вісник Львівського національного аграрного університету. Економіка АПК. 2009. № 16(1). С. 40–44. URL: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agraruniver/Zem/2009/files/09tnsfpi.pdf>.
35. Теліженко О. М., Боронос В. Г. Узгодження основних складових реалізації фінансової політики в Україні. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2013. № 1. С. 35–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2013_1_7.
36. Теорія фінансів : [навч. посіб.] / [П. М. Леоненко, П. Л. Юхименко, А. А. Ільєнко та ін.]; за заг. ред. О. Д. Василика. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
37. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні : проблеми і напрями : [моногр.] / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; за наук. ред. В. Федосова – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
38. Фінанси у запитаннях і відповідях / за заг. ред. О. Д. Данілова. – К. : Комп'ютер прес, 2006. – 444 с.
39. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / за ред. І.Я. Чугунова. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.
40. Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 квіт. 2016 р.) / І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк, Т.В. Канєва та ін. ; відп. за вип. І.Я. Чугунов. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 236 с.
41. Фінансовий механізм державного регулювання економіки // Економічний вісник університету // М.О. Безгуба. - Випуск № 28/1. – 2016. – с. 150-164.

42. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: у 3т. / за ред. А.І. Даниленка. - Т.1: Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. - К. : Фенікс. - 2008. - 468с.
43. Чугунов І. Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 4. – С. 79–91.
44. Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В. Павелко, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 2 (100). – С. 64–73.
45. Чугунов І.Я. Бюджетна складова суспільного розвитку / І. Я. Чугунов, А.А. Максютя // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 3. – С. 45–54.
46. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія в системі економічних циклів / І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 5. – С. 64–77.
47. Чугунов, І.Я. Інституційна архітектура бюджетної системи / І.Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3–10.
48. Швайко М.Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах // Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – 2016. - с. 82-86.
49. Міністерство Фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2017>
50. Державна казначейська служба України. Звітність про виконання бюджетів [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
51. Lerner A. P. Functional Finance and the Federal Debt / A. P. Lerner // Social Research. – 1943. – № 10. – P. 38–51.
52. Lerner A. P. The economics of control; principles of welfare economics / A. P. Lerner. – New York : The Macmillan Co., 1944. – 428 p.
53. McConnell C. R. Economics : principles, problems, and policies / C. R. McConnell, S. L. Brue. – 16th ed. – Boston : McGraw-Hill/Irwin, 2005. – 733p.

54. Biudzheth-2018: Holovni tsyfry Ukrainy. [Elektronnyi resurs] –

Rezhyim dostupu: <https://24tv.ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура та динаміка видатків державного бюджету за функціональною класифікацією за 2013-2017 рр., млн. грн.

Показники	2013 Рік	2014 рік	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	2015 рік	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	2016 рік	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	2017 рік	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-
Сільське господарство	7 705	5 868	31%	-1837	6 063	3%	195	5 782	4%	-281	12 944	123%	7 162
Оборона	14 844	27 365	84%	12521	52 015	90%	24 650	59 357	14%	7 342	74 360	25%	15 003
Правоохоронні органи	39 409	44 865	13%	5456	54 963	22%	10 098	72 057	31%	17963	88 480	22%	16423
Транспорт	17 893	18 777	4,9%	884	31 110	65%	12 333	29 262	5%	-1 848	49 390	68%	20 128
Комунальне господарство	7 704	17 808	131%	10104	15 700	13%	-2 108	17 548	11%	1 848	27 187	54%	9 639
Освіта	105 538, 7	100 10 9,5	5%	-5429	114 193, 5	14%	14030	129 435	13%	15242	177 756	37%	48321
Пенсії	87 264	79 813	9%	-7451	99 587	24%	19 774	147 611	48%	48 024	140 227	5%	-7 384
Медицина	61 568	57 150	7%	-4418	71 001	24%	13 851	75 409	6%	4 408	102 392	35%	26 983
Соціальний захист	57 799	58 192	0,6%	393	76 753	31%	18 561	110 719	44%	33 966	145 534	31%	34 815
Охорона довкілля	5 594	8 174	46%	2580	5 529	47%	-2 645	6 255	13%	726	7 349	17%	1 094
Всього видатків	505 844	523 126	3%	17282	679 871	29%	156 745	835 590	22%	155719	1 056 760	26%	221 170

Додаток Б

Структура та динаміка видатків державного бюджету за економічною класифікацією за 2013-2017 рр., млн. грн.

Показники	2013 рік		2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%
Поточні видатки	421415,3	97.38	422818,2	98.28	559429,4	96.97	658111,8	96.11	798581,9	95.15
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	67485,7	15.08	69283,8	16.10	79854,6	13.84	105348,2	15.39	134779,2	16.06
Використання товарів та послуг	64431,6	14.21	65431,6	15.21	87324,1	15.14	95842,8	14.00	122116,0	14.55
Обслуговування боргових зобов'язань	50011,2	11.36	51018,2	11.86	86808,4	15.05	97374,5	14.22	111480,2	13.28
у т.ч. Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань	33695,6	7.06	34695,6	8.06	60054,2	10.41	64148,2	9.37	73046,4	8.70
у т.ч. Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань	15322,7	3.19	16322,7	3.79	26754,1	4.64	33226,2	4.85	38433,7	4.58
Поточні трансферти	144816,7	32.13	146816,7	34.13	183093,6	31.74	199457,8	29.13	274721,5	32.73
Соціальне забезпечення	80492,0	16.94	81492,0	18.94	104051,7	18.04	153282,5	22.39	148982,1	17.75
у т.с. Виплата пенсій та допомоги	76148,9	16.93	77148,9	17.93	95882,2	16.62	143764,6	21.00	134649,7	16.04
Інші поточні видатки	8705,9	1.94	8775,9	2.04	18297,0	3.17	6806,1	0.99	6503,0	0.77
Капітальні видатки	7299,6	1.12	7399,6	1.72	17482,0	3.03	26631,6	3.89	40661,8	4.85
Придбання основного капіталу	4479,6	1.03	4579,6	1.06	11619,8	2.01	15042,1	2.20	18495,8	2.20
Капітальні трансферти	2620	0.56	2820	0.66	5862,2	1.02	11589,6	1.69	22166,0	2.64

Додаток В

Структура та динаміка видатків державного бюджету за відомчою класифікацією за 2013-2017 рр., млн. грн.

Показники	2013 рік		2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%	Млн.грн.	%
Верховна Рада України	513,3	0.14	663,3	0.15	672,2	0.12	827,7	0.12	1132,2	0.13
Державне управління справами	1010,4	0.22	1020,4	0.24	1157,6	0.20	1394,2	0.20	2295,6	0.27
Госп-фін. департамент Секретаріату КМ України	149,3	0.05	249,3	0.06	274,1	0.05	303,3	0.04	1119,0	0.13
Державна судова адміністрація	3508,1	1.04	4508,1	1.05	4580,7	0.79	6491,6	0.95	8714,8	1.04
Верховний, Конституційний та інші вищі суди України	348,5	0.13	488,5	0.11	490,5	0.09	605,6	0.09	814,7	0.10
Генеральна прокуратура України	1810,6	0.64	2810,6	0.65	2982,5	0.52	3124,6	0.46	5656,9	0.67
Міністерство внутрішніх справ	14235,0	5.44	24235,0	5.63	36451,7	6.32	50323,4	7.35	58757,3	7.00
Міністерство енергетики та вугільної промисловості	8859,4	2.31	9859,4	2.29	2442,3	0.42	2780,9	0.41	3263,8	0.39
Міністерство економічного розвитку і торгівлі	1024,1	0.21	1054,1	0.25	1349,4	0.23	1269,3	0.19	2692,1	0.32
Міністерство економічного розвитку (загальнодержавні витрати)	12,9	0.02	22,9	0.01	26,7	0.00	26,9	0.00	37,3	0.00
Міністерство закордонних справ	1107,9	0.27	1207,9	0.28	2413,4	0.42	2832,8	0.41	3582,7	0.19
Державний комітет телебачення і радіомовлення	713,8	0.17	783,8	0.18	941,1	0.16	1325,4	0.19	38,5	0.50
Міністерство культури	2145,0	0.57	2215,0	0.51	2426,0	0.42	2655,4	0.39	1623,2	8.20
Держагентство лісових ресурсів	498,5	0.10	498,5	0.12	24844,3	4.31	28252,4	4.13	68858,9	6.15
Міністерство оборони	26410,0	5.16	26510,0	6.16	10934,9	1.90	58097,3	1.79	32516,3	2.00
Міністерство освіти і науки	21793,4	5.04	21893,4	5.09	46382,3	8.04	28252,4	6.54	51635,8	6.90
Міністерство охорони здоров'я	8448,8	1.01	8648,8	2.01	5559,0	0.96	12247,6	0.94	16823,5	0.89
Міністерство охорони здоров'я (загальнодержавні витрати)	247,6	0.06	257,6	0.06	104831,1	18.17	44768,0	1.79	57969,3	17.16
Міністерство екології та природних ресурсів	3486,4	0.73	3586,4	0.83	94811,6	16.43	6455,6	0.94	7488,1	15.9
Міністерство соціальної політики	79659,1	18.75	80659,1	18.75	885,5	0.15	151166,1	22.08	144039,6	0.18

у т.ч. Пенсійний фонд	74813,9	17.62	75813,9	17.62	1362,9	0.24	142586,2	20.82	133458,6	0.18
Міністерство соціальної політики (загальнодержавні витрати)	440,5	0.12	510,5	0.12	5034,8	0.87	1033,6	0.15	1494,7	1.46
Міністерство регіонального розвитку ти ЖКГ	359,6	0.19	369,6	0.09	2123,7	0.37	1916,0	0.28	1550,9	1.08
Міністерство регіонального розвитку ти ЖКГ (загально- державні витрати)	12123,1	2.81	12423,1	2.89	3475,7	0.60	3737,4	0.55	12248,0	0.13
Міністерство аграрної політики	5101,3	1.18	5501,3	1.28	22909,5	3.97	2188,7	0.32	9039,4	2.4
Міністерство інфраструктури	1346,7	0.36	1546,7	0.36	5098,0	0.88	608,5	0.09	1102,5	0.25
Держагентство автомобільних доріг	12249,8	3.30	14249,8	3.31	957,8	0.17	15090,8	2.20	20165,0	1.41
Міністерство молоді та спорту	617,2	0.16	667,2	0.16	6734,4	1.17	1391,0	0.20	2103,4	31.31
Міністерство фінансів	1125,4	0.21	1325,4	0.31	135,0	0.02	8237,3	1.20	11810,5	1.15
Міністерство фінансів (загально- державні витрати)	153942,8	34.12	163982,8	38.12	2694,5	0.47	200059,2	29.22	262754,2	0.03
Міністерство юстиції	5039,2	1.18	5059,2	1.18	4949,4	0.86	6950,9	1.30	9640,3	0.07
Держслужба з надзвичайних ситуацій	4013,3	0.96	4113,3	0.96	5472,9	0.95	112,4	0.2	245,0	0.07
Державне космічне агентство	2951,3	0.71	3051,3	0.71	2694,5	0.02	2414,8	0.35	625,5	0.35
СБУ	3706,4	0.88	3806,4	0.88	4949,4	0.19	5830,9	0.85	549,0	0.86
Національні академії	5783,3	1.32	5783,3	1.34	5472,9	0.61	5429,8	0.79	2917,8	0.88
ЦВК	1278,6	0.31	1388,6	0.32	116,0	0.02	126,8	0.02	7187,7	0.01
ЦВК (загальнодержавні витрати)	21,5	0.01	23,5	0.01	1096,8	0.19	50,9	0.01	7367,0	0.01
Інші державні агентства, комітети, комісії та служби	4800,2	1.14	5100,2	1.19	3495,6	0.61	5420,9	0.79	7340,6	0.87
Усього	41018	100.00	430217,8	100.00	576911,4	100.00	684743,4	100.00	839243,2	100.00

Додаток Д

Податкові надходження до державного бюджету, млрд. грн

	2013 рік	2014 рік			2015 рік			2016 рік			2017 рік		
		млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення	млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення	млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-
Податкові надходження	160,23	280,18	74%	120	409,42	46%	129	503,88	23%	94	627,15	24%	123
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	42,6	52,59	23%	10	79,84	51%	27	114,15	42%	28	141,95	24%	28
Податок та збір на доходи фізичних осіб	11,2	12,65	12%	1	45,06	256%	32	59,81	32%	243	75,03	25%	15
Податок на прибуток підприємств	34,6	39,94	15%	5	34,78	12%	-5	54,34	56%	-28	66,91	23%	13
Рентна плата та плата за використання інших прир. рес.	18,2	19,04	4%	1	39,8	109%	21	40,2	1%	104	48,66	21%	8
Внутрішні податки на товари та послуги	146,96	183,97	25%	37	241,56	31%	58	296,6	22%	6	422,27	42%	126
ПДВ з вироблених в Україні товарів	74,6	81,24	8%	7	108,09	33%	27	139,49	29%	24	180,17	29%	41
ПДВ з ввезених на територію України товарів	103,2	107,29	3%	4	138,76	29%	31	181,45	30%	25	250,53	38%	69
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	25,6	28,09	9%	2	38,78	38%	11	55,12	42%	28	66,3	20%	11
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	12,3	16,86	37%	5	24,33	44%	7	35,01	43%	7	41,99	19%	7
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	11,58	12,61	8%	1	40,3	219%	28	20,37	-49%	211	24,54	20%	4
Збори на паливно-енергетичні ресурси	5,11	5,99	17%	1	7,25	21%	1	0,28	-96%	4	-0,01	-103%	0

Додаток Е

Доходи державного бюджету, млрд. грн.

	2013 Рік	2014 рік			2015 рік			2016 рік			2017 рік		
		млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-	млрд. грн	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-
Інші податки та збори	4,87	5,99	22%	1	0,67	-88%	-5	-0,65	-197%	-1	-10,95	1584%	-10
Неподаткові надходження	54,9	68,36	24%	13	120,01	75%	52	103,64	-13%	-16	128,4	23%	25
Доходи від власності та підприємницької діяльності	27,6	28,47	3%	1	71,08	149%	43	51,59	-27%	-19	71,55	38%	20
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	4,12	5,31	28%	1	15,01	182%	10	8,03	-46%	-7	10,44	30%	2
Інші неподаткові надходження	8,9	12,5	40%	4	7,51	-39%	-5	9,94	32%	2	10,88	9%	1
Власні надходження бюджетних установ	28,96	22,08	-23%	-7	26,41	19%	4	34,08	29%	8	35,53	4%	1
Доходи від операцій з капіталом	0,65	0,89	36%	0.24	0,17	-80%	-1	0,19	11%	0.03	0,29	52%	0.01
Надходження від продажу основного капіталу	0,03	0,03	0	0	0,03	0	0	0,04	33%	0.01	0,04	0%	0
Надходження від реалізації державних запасів товарів	0,9	0,84	-6%	-0.06	0,1	-88%	-1	0,12	20	0	0,18	50%	0.06
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	0,01	0,02	100%	0.01	0,03	50	0	0,04	33%	0.01	0,07	75%	0.03
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	4,98	5,38	8%	0.4	1,8	-66%	-4	4,11	128%	2	1,61	-60%	-3
Цільові фонди	0,14	0,16	14%	0.2	0,16	0	0	0,29	81,25	0.13	28,85	9848%	29
Офіційні трансферти	1,68	2,12	26%	0.44	3,14	48%	1	4,17	32%	0.43	5,97	43%	2